

MÜZİK EĞİTİMİNİN YARATICILIK BOYUTU

Yrd. Doç. Dr. Mustafa USLU
Marmara Üniversitesi, Atatürk Atatürk Eğitim Fakültesi
muslu@marmara.edu.tr

Özet

Yaraticılık, müzik eğitimini belirleyici ve etkin kılan konulardan biridir. Yaraticılıkta, birikimlerden yararlanarak, yeteneği kullanarak, beceri sonucu, yeni ve özgün ürün ortaya çıkarmak gerekmektedir. Yaraticılık, çalışma ortamlarında, duygusal ve zihinsel içerikli etkinliklerde var olan bir kavramdır. Yaratici yeteneğin, insan yaşamının ve gelişiminin tüm yönlerinin, temelini oluşturduğu belirtilebilir.

Müzik eğitiminde yaraticılık, ciddi ve tutarlı bir eğitim sürecinden geçilerek elde edilebilir. Müzik eğitimindeki yaraticılık, genelde yeni bir müzik eseri oluşturmak, üretmek biçiminde düşünülebilir.

Bireysel ve toplu çalgı ile solo ve toplu ses alanlarında, yeni bir müzik eseri oluşturma süreci, besteleme eylemidir. Bu süreçte, besteleme tekniklerine hakim olunması oldukça önemlidir. Bir güzellik anlayışı güdülerek, belirli bir amaç ve yöntemle, seslerin bir araya getirilmesi ve anlamlı bir bütün oluşturulması, yaraticılık açısından gereklidir.

Müzik eğitiminde, eğitim ve öğretimin önemsenmesi kadar, yaratici ve üretici güçlerin de geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Yaraticılık, yeni yeteneklerin yetiştirilmesi, yeni eserlerin bestelenmesi, yazılmış eserlerin düzenlenmesi ve kaliteli yorumcuların ortaya çıkartılması açısından önemli bir boyuttur.

Anahtar Sözcükler: Yaraticılık, Yaraticılık Boyutu, Müzik, Müzik Eğitimi

CREATIVITY ASPECT OF MUSIC EDUCATION

Abstract

Creativity is one of the aspects making music education determinative and effective. In creativity, what requires is to create a new and original product by benefiting from the past accumulations, using the abilities and as a result of capability. Creativity is a concept which is used in business environments, emotional and mental activities. It can be said that creative ability composes the basis of all aspects of human life and development.

Creativity in music education can be acquired by a serious and consistent education process. Creativity in music education can be generally considered as composing, producing a new musical work.

In solo and band environments and individually and band instruments, producing a new musical work is to composing. In this process, it is of high importance having full knowledge of composing techniques. Combining the sounds together and forming a meaningful whole is required for creativity by driving a sense of beauty with a specific target and method.

In music education, improving the creative and productive abilities should be targeted as well as education and training. Creativity is a significant aspect for raising new abilities, composing new works, editing the former works and revealing the qualified performers.

Key Words: Creativity, Creativity Aspect, Music, Music Education

GİRİŞ

Yaraticılık bireylere bahşedilen bir özellik ve yetenek olmakla birlikte eğitimle geliştirilmesi ve değerlendirilmesi mümkün olan bir olgudur. Müzik eğitiminde yaraticılık, yaratici ürün ya da fikir üreten birey, eğitim kapsamında

yer alan kişiler ve eğitimin kendisi açısından değerlendirilebilir. Müzik eğitimi kapsamındaki yaratıcı fikirler ve ürünler müzik eğitiminin durumunu doğrudan etkilemektedir.

Müzik eğitimi, bireye bilişsel açıdan etki eden bir uygulama biçimi olduğu için, bireyin yaratıcı yönünü geliştirebilir. Bu bağlamda, müzik eğitiminin hedeflenen biçimde planlanması ve yürütülmesi önem taşımaktadır. Doğru ve tutarlı bir müzik öğretimi ortamında, bireylerin yaratıcı yetilerinin belirginleşeceği ya da gelişeceği vurgulanabilir. Müziksel açıdan yaratıcı özelliği olan ve aldığı eğitimle bu yönünü geliştiren kişilerin, eğitim dağarına katkıda bulunacak özgün müzik yaratıları oluşturmaları da diğer önemli unsurlardandır. Gerek müzik yaratıcısı, gerekse müziği öğrenmeye ve uzmanlaşmaya çalışan diğer bireyler açısından irdelendiğinde, yaratıcılık, müzik eğitiminin niteliğini ve düzeyini etkileyen ve belirleyen temel konulardan biridir.

Müzik yaratıcısı, ürettiği yapıtlarla hem kendi yeteneklerini en üst düzeyde değerlendirmenin, hem de üretken olmanın ve kendi ürününü yaratmanın hazzını ve mutluluğunu yaşamakta, ayrıca müzik eğitimine yeni ürünler kazandırarak bu alana katkı sağlamaktadır.

Farklı alanlarda ve düzeylerde yeni müzik yaratıları oluşturmanın, müzik eğitime çeşitlilik ve zenginlik katacağı, eğitimin hızını olumlu yönde etkileyeceği düşünüldüğünde, bu eğitime yönelik yaratıcılığın önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Müzik yaratıcısına, müzik eğitime ve bu eğitim kapsamındaki eğitimcilere ve öğrencilere yapacağı olumlu kazanımlar göz önünde bulundurularak, müzik eğitiminin yaratıcılık boyutu, iyi kavranmalı, önemsenmeli ve değerlendirilmelidir.

Müzik eğitiminde müzik yaratıcılığının önemsenmesinden ziyade, geliştirilmesine yönelik tutum ve davranışların hedeflenmesinin daha etkili ve yararlı olacağı savunulabilir.

Yaratıcı kişiliğin oluşmasında, sanat eğitiminin ailede, ana okullarda ve ilkokullarda başladığını söylemek gerekmektedir. Yani sanat eğitiminin yalnız okulla değil, okul dışıyla ve kültürle doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Çocuğun yaratıcılığı ve kişiliği ailede başlar, sonra da çevrede ve okullarda gelişir. Bu bakımdan yaratıcılık, yeteneklerle ilgili olduğu kadar eğitimle de ilgilidir.

Eğitim

Eğitim; insanda var olan becerileri, yetenekleri ortaya çıkarmak, duygularını geliştirmektir. Eğitim; kişiyi toplum hayatını ileriye götürecek, mutlu edecek bilgilerle niteliklerle donatarak; kendine; çevresine, millete, devlete ve insanlığa yararlı hale getirmeye kaynaklık eden bir araçtır. (Akin, 1988:233)

Eğitim; bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972:12). Eğitim; insan davranışında yetenek, istidat, karakter ve bilgi bakımından, belli gelişmeler sağlamak amacı ile yürütülen etkiler sistemidir (Alaylıoğlu ve Oğuzhan, 1968:91).Eğitim, planlı bir biçimde bireyi ve toplumu belirli amaçlara bağlı olarak geliştirici ve değiştirici, bilinçli yapılan davranışlar kazandırıcı, belirli bir sürece bağlı olarak eğitici uygulamalar biçiminde değerlendirilebilir.

Müzik yaratıcısının veya çevresinin dünya görüşü, eğitim düzeyi, düşünce tarz ve niteliği ile ilgili gözükken çeşitli kategorilere ait müzik ürünleri, ister istemez bir birinden farklı estetik ve teknik karakterlere yani kategorisel normlara göre değer kazanmakta ve bildirişimlerini de ona göre yapmaktadırlar. Bu şekildeki etkileme, kitlenin bir parçası olan bireyi ya psikolojik ve duygusal bir yönlendirme ya da belli amaçlara göre eğitmesi ve bir mantık kazandırması şeklinde olmaktadır. Toplum kesiminin ve bireyin algılaması ise o kesimin ve bireyin kültürel ve eğitimsel düzeyine göre, sanatta yaygın ve örgün eğitimin önemi ortaya çıkar (Tanç, 1988:25).

Piaget' e göre eğitimin amacı; bilgi miktarını arttırmak olmayıp, öğrencinin icat ve keşifler yapabilmesi için fırsatlar hazırlamak ve yeni şeyler üretebilme kapasitesine sahip olgun kişiler yaratmaktır (Arik,1990: 68).

Sungur' a (1992: 61) göre "Yaratıcı olmayan birey yoktur. Sadece az ya da çok kenetlenmiş, engellenmiş, dondurulmuş ve uzun veya kısa süreli eğitime gereksinmesi olan bireyler vardır". O halde yaratıcılık eğitimi yoluyla bireylerde var olan yaratıcılık kabiliyeti aktif hale getirilebilir ve geliştirilebilir.

Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramının batı dillerinde karşılığı "kreativitaet, creativity"dir. Latince "creare" sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük 1. Yaratıcı olma durumu 2. Yaratma yeteneği anlamlarına gelmekte ve dinamik bir süreç olarak nitelendirilmektedir(Türk Dil Kurumu, 2005).

Yaratıcılık, konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. San'a göre "Yaratıcılık, tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içinde vardır. Yaratıcılık, sanatın ve sanat eğitiminin ayrı ve özel bir bölümü de değildir. Yaratıcı yeti, insan yaşamının ve insan gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getirir."(San, 1979:18) May ise "... yaratıcılığı normal kişilerin kendilerini gerçekleştirme çabasının bir dışı vurumu..." olarak ele almaktadır (May, 1987:36). Samurçay da yaratıcılığı "... bilinen şeylerin, bilinen yapıları yeni bir biçimde kullanmak ve birbirleriyle şimdiye kadar olduğundan başka bir biçimde birleştirmek yapılaştırmak..." diye tanımlamaktadır (Samurçay, 1983:99).

Yaratıcılık, günlük ortamlarda ve insan çabasının olduğu her yerde olabilir. Geleneksel olarak sanat, dans, tiyatro, edebiyat, iç dekorasyon, şehir planlaması ve mimarlıkla bağlantılıdır. Gerçekte bilim, iş dünyası, hukuk, tıp, mühendislik, liderlik ve hatta ebeveynlikte de yaratıcılık gerekmektedir (Rein ve Rein, 2000).

Yaratıcılık, çözülmesi gereken bir soruna, çeşitli aşamalardan geçerek kişinin kendine özgü bir çözüm yolu bulması (Dirim, 2001), bir amaca ulaşan yeni fakat uygun fikrin ya da yaratının ortaya konması ve zaman içinde işlenmesidir. MacKinnon'un özlü bir biçimde belirttiği gibi yaratıcılık "zaman içinde yayılmış, yenilik, uyarlanabilme ve gerçekleştirilebilme özelliklerine sahip bir süreçtir" (Gander ve Gardiner, 2001).

Yaratıcılık, kalıplaşmış düşünce sistemlerinden kurtularak, bir probleme farklı, alışılmadık, benzersiz çözümler üretebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Yaratıcılık, insanlık tarihinde bilimin, teknolojinin ve güzel sanatların gelişmesinde en önemli rolü oynamıştır ve bundan sonraki gelişmelerde de bu rolüne devam edecektir. (Kara, 2007)

Yaratıcılık, her bireyde var olan ve insanın yaşamının her döneminde bulunabilen bir yetenek, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara kadar uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimi şeklinde ifade edilmektedir.

Doğuştan gelen yaratıcılık her bireyde bulunmakta, ancak yaratıcılığın sürekliliği, gelişimi, derecesi ve ortaya çıkışı bireyden bireye farklılık göstermektedir. Yaratıcılık, çok yönlü düşünme; çevreye, insanlara, karşılaşılan yeni durumlara karşı uyanık ve ilgili olma; rahat, çabuk ve bağımsızca düşünebilme ve hareket edebilme; farklı ve değişik sonuçlara varabilme gibi özellikleri içeren bir kavramdır (Davaslıgil, 1989; Hildebrand, 1991; Çağatay, 1992; Mayosky, 1995). Yaratıcılık, ilahi bir esinlenme ya da çok az insanın şans eseri elde edebileceği özel bir iç görü değil, uygulamalarla geliştirilebilen bir beceri ve davranış biçimidir (Gartenhaus, 2000). Erken yaşlardan itibaren çocuğun hayatına giren müziğin yaratıcılığın gelişimini olumlu yönde etkilediği de bilinmektedir. (Erol, 2004;Aral-Akyol-Sığırtmaç 2006:1-2)

Çalgı eğitimi müzik eğitiminin en önemli çalışma alanlarından biridir. Müzik eğitiminin yaratıcılık boyutunda, çalgı eğitimine yönelik dikkate değer görüş ve açıklamalar sunulmaktadır. Bir çalgısal eserin yorumlanmasındaki, yorumcunun yaratıcılığı konusunun özellikle önemsendiği, teknik ve müzikal içerikli bilgilendirmelerle karşılaşılmaktadır.

Graham (1998), çalgı eğitiminde eğitimcinin bir eserin nasıl yorumlanması gerektiğini araştırırken, yorumlamayı sadece parmak numaraları ve nüansları öğretmek olarak görmemesi, gerekli yerlerde öğrenciyi, kendi yaratıcılık ve düşüncelerini ortaya çıkarabilmesi için cesaretlendirmesi gerektiğini söylemektedir. Eğitimciler, çalgı eğitiminde çalgı derslerinin büyük bir kısmını teknik becerileri öğretmeye ayırmaktadırlar. Bu beceriler çalgı eğitiminde büyük önem taşımakla birlikte, buna paralel olarak yaratıcılığa da önemsenmesinin, çalgı eğitim

sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Çalgı çalmanın niteliğini, teknik beceriler kadar, parçayı çalan kişinin esere kattığı yorumlar da belli etmektedir. Örneğin bir konsere gittiğimizde ya da bir eserin kaydını dinlediğimizde, çalan kişinin birçok özelliklerinin yanında yorumundaki yaratıcılığa da dikkat ederiz.

Teknik ve yorumun çalgı çalışmanın iki amacını oluşturduğunu söyleyen Galamian'a (2002) göre yorum, çalgı eğitiminin en yüce ereği ve vazgeçilmez temelidir. Teknik, sanatsal yorumun gerçekleşmesine hizmet eden sadece bir araçtır. Bunun ötesinde eğer çalgıcı seslendirişini gerçekten sağlam temeller üzerine kurmak istiyorsa, müziğin anlamını kavraması, yaratıcı fantaziye (hayal gücü) sahip olması, yapıta kişisel, duygusal ve sezgisel bir tavırla yaklaşabilmesi gerekmektedir (Özmenteş 2005:96).

Yaratıcılığın genel özellikleri ve gelişim süreci insandan insana farklılık göstermesine rağmen, yaratıcılığı belirleyen ortak özellikler vardır. Bunlar: orijinallik; çok yönlü düşünme; esneklik; akıcılık; bağımsız düşünebilme, farklı ve etkili sonuçlara ulaşmaktır (Gartenhaus, 2000:18-19).

Müzik- Müzik Eğitimi

Ses, müzik ve konuşma bir davranış oluşturur. Davranış ve konuşma, iletişimi güçlendirir, bir bütün olarak insanları ortak duygu ve düşünce etrafında toplayabilir yada ayırabilir. Bu özellikler düşünürlerin ilgisini müzik ve sosyal yapıya çekmiştir. Ancak bakış açısına göre bazıları müziğin gücünü, işlevini, etkisini, eğitimdeki yerini, toplumsal yönünü, kişi ve toplum ruhunu ve benzeri özellikleri temel alarak tanımlamaya çalışmışlardır. Kimileri yaratı ortaya koyma, yani sanatçı açısından yola çıkarak tanımlamaya çalışmışlardır. Belli bir yeteneğe erişmiş olma, müziğin kendi iç değerlerini, yasalarını özgürce biçimleme yeteneğine ve eserlerle insanı ölümsüzleştirmeye yönelik yaratıcı gücünü temel almışlardır. Bunlar müziğin hem sanat hem de bilim olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kaplan, 2005:13,14). Sanat ve bilim özelliği taşıyan müziğin, eğitim aracılığıyla insanlar arasındaki bağı güçlendirdiği, kişilerin yaratıcılık yönünü geliştirdiği vurgulanabilir (Uslu, 2009a).

Daha doğmadan hayatımızın içine giren müzik, ileriki yıllarda da aynı derecede etkilidir. Çocuklara kaliteli ve doğru müzik eğitimi vermek için çeşitli nedenler bulunmaktadır. "Draper ve Gayle, 1887 ile 1982 yılları arasında müzik eğitimi ile ilgili yazılmış olan 108 yayını incelemiş ve çocuklara müzik eğitimi vermenin neden gerektiği ile ilgili bir liste çıkartmışlardır. 1982 yılından günümüze kadar çok şey değişmiştir. Ancak müzik eğitiminin çocuklara kazandırdıkları ile ilgili temel olan bazı maddeleri şu şekilde sıralayabiliriz: Kendini ifade edebilme ve yaratıcılık zevki; Estetik duygusunun gelişimi; Kültürel mirasın teşvik edilmesi; Ses ve dil gelişiminin teşvik edilmesi; Bilişsel gelişim ve öz duygusunun gelişmesi; Sosyal ve grup becerilerinin öğretimi." (Karşal, 2008 :29; Uslu, 2009b).

Müzik eğitiminin insanda duyuları etkileyen, dikkat, kavrama, gözlemlene, çıkarsama yapabilme becerilerini arttırıcı yönüyle değerli yanları bulunmaktadır. Müzik eğitimi, insanın, kendi yeteneklerini iyi tanıması, yaratıcı özelliklerini geliştirmesi, paylaşma ve kendine güven duygusunu ayrıca, boş zamanlarını ya da zamanını iyi kullanmasını öğrenmesi gibi bazı olumlu davranış biçimlerini geliştirmektedir (Uslu, 2007:17).

Müzik eğitiminin boyutları, ses eğitimi, müziksel işitme eğitimi, müzik beğenisi eğitimi, yaratıcılık eğitimi ve çalgı çalma eğitimi olarak ele alınmaktadır. (Bilen, 1995 ; Özmenteş 2005:93)

Eğitim kurumlarımızdan başlayarak müzik üretimine yönelip, yeni ve çağdaş bir dağar oluşturmaya özen gösterilmelidir. Geleneksel çalgılar ve orff çalgılarının da yer aldığı çalışmalarda yeni tınılar içeren yerel ve evrensel müzik türlerinde yaratıcı denemelerle, öğrencinin günümüz müziği özelliklerini daha erken tanıyıp yadırgamaması sağlanmalıdır. Sayıca çok yetersiz olan orkestra ve korolarımızın, gerçekleştirdikleri halk eğitim amaçlı dinletilerde hiç değilsen dağarlarını daha güncelleştirmeleri, ayrıca yerel bağdarların çağdaş yaratılarına da olanak tanıyarak onları özendirmeleri gereklidir. Türk müziği ile ilgili tüm çalışmalarda, yine yurtiçi ve yurtdışı düzeylerdeki geleneksel müzik ve halk oyunları yarışmaları, dinletileri ve diğer etkinliklerde Türk müziği ve halk çalgılarının özüne zarar vermeden çoksesli uygulamalara girişmek, artık zorunlu duruma gelmiştir (Aldemir 1988:199).

Müzik Eğitiminde Yaratıcılık

Bilginin çok hızlı gelişip değiştiği bu çağda, toplumların bu değişim hızını yakalayabilmesi için aktif, düşünen, yaratan, sorun çözen ve kendini sürekli yenileyebilen bireylere ihtiyacı olduğunu savunmuştur. Bu özellikteki insanların yetişebilmesi için ise eğitim programlarının bu yönde eğitim verecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Diğer taraftan eğitimde artık yaratıcılığın önemi değil, yaratıcılığın nasıl geliştirilebileceği tartışılmaktadır. Çünkü gerek yaratıcılık, gerekse sorun çözme konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında, yaratıcı düşünme ve sorun çözmenin doğuştan getirilen yetenekler olduğu kabul edilmekle birlikte, öğrenilebilir yetenekler de olduğu, uygun programlar geliştirilip, uygun ortamlar oluşturulduğu sürece, bu yeteneklere sahip bireylerin yaratıcılık yeteneklerini geliştirebildikleri sonucu ortaya çıkmaktadır (Erdoğdu, 2006).

Müzik eğitiminin yapıldığı ortamlarda, bireylerde çok çeşitli açılardan etkilenmeler görülmektedir. Müzik eğitimi alan bireylerin, aldıkları eğitimin durumuna ve niteliğine göre bazı boyutlardan önemli kazanımlar elde ettikleri bilinmektedir. Müzik eğitimi kapsamında yer alan yaratıcılık boyutu da bu tür kazanımlara etki eden unsurlardandır.

Yaratıcılık ile eğitim arasındaki ilişkiyi dört açıdan inceleyebiliriz: Eğitim düzeyi, eğitim dalı, eğitim tarzı ve yaratıcılık eğitimi. Yıldırım (2002)'a göre, "Yaratıcılık ile eğitim arasındaki en önemli ilişkiyi eğitimin tarzı oluşturur. Eğitim dalı ve düzeyi ne olursa olsun sadece mantıksal düşünceye, yani mevcut olanlara dayalı eğitim, yaratıcılığın gelişmesini engeller".

Yaratıcılık becerisinin geliştirilmesinde ve doğru eğitim ortamının sağlanmasında öğretmene büyük görev düşmektedir. Öğrencideki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarabilmek ve yaratıcı bireyler yetiştirebilmek için öğretmenin kendisinin de yaratıcı düşünme becerisine, yaratıcı dersler planlayabilme bilgisine sahip olması gerekmektedir (Gürgen, 2006:82). Öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirebilmesi için eğitim ve yaratıcılık arasındaki ilişkinin boyutlarını ortaya koyması gerekmektedir.

Yaratıcı düşünme becerisi ve müzikal yaratıcılık müzik eğitimcilerinin birincil ilgi alanıdır. Öğrencilerde bu becerileri geliştirmeyi hedefleyen eğitimciler için en önemli noktalardan bir tanesi, müzikal yaratıcılığı oluşturan düşünce süreçleri arasındaki ilişkidir (Wolfe&Linden, 1991: 4).

Müzik eğitimi sayesinde çocukların; kendilerini ifade etme ve yaratıcılıkları, hareket ve ritmik yetenekleri, estetik duyguları, kültürel birikimleri, dil becerileri, bilişsel ve analitik düşünme becerileri ve sosyal becerileri gelişir.

Çocukların yaratıcılıkları ve kendine güvenleri ancak eğitim sürecinde geliştirilebilir. Eğitim en geniş anlamıyla kişinin toplum değerlerine ve toplumsal yaşama uyumu olarak tanımlanabilir. Eğitime çocuk yaşta başlanır, hatta birey dünyaya gelir gelmez bir eğitim süreci içine girmiş olur. Freud'un (2001: 106) yorumuyla çocuğun ruhunda yaşayan ve oyunları yöneten tek isteği büyük insan olmak, erişkin insan aşamasına ulaşmaktır. Çocuk hep büyük insan olma oyunları oynar, oyunlarında büyüklere ilişkin bilip öğrendiklerine öykünür. Bu oyun sürecinde küçük yaşlarda verilen metotlu bir eğitimle çok donanımlı bireyler yetiştirmek mümkündür.

Çocuklarda yaratıcılığın gelişimini düzenli bir süreç gibi algılamak gerekir. Yaratıcılık, bireye özgüdür ve bireyin kendi gelişimi içinde değerlendirilmelidir. Buna rağmen gözlenebilen bazı yaratıcılık becerileri, çocukların yaratıcılık gelişmeleriyle ilgili bilgi verebilir (Atkıncı, 2001). Her çocukta, doğuştan gelen yaratıcı olma yeteneği vardır. Bu yeteneği geliştirmek için öncelikle çocukların duygularını eğitmek gerekir. Çocuğun tüm duyu organları ile kendi içinden ve dışından gelen uyarılara olabildiğince açık olması, yani her anı dolu dolu yaşaması yaratıcılığın geliştirilmesi açısından çok önemlidir (Aslan, Aktan ve Kamaraj; 1997).

Müzik eğitiminde yaratıcılığın, yeni bir konu olduğu düşünülür. Ancak, bu doğru değildir. Örneğin Rousseau, çocukların kendi melodilerinin yaratmalarının müzik eğitiminin bir parçası olması gerektiğini söylemiştir. Günümüzde okullarda uygulanan yaratıcı müzik eğitimi farklı yöntemlere sahip pek çok etkinliği kapsamaktadır. Bu eğitimlerin ortak noktası ise çocukların müziğin "icracıları" ve "dinleyicileri" değil "üreticileri" ve "bestecileri" olmalarıdır (Plummeridge, 1980, s.34).

Çağdaş müzik eğitimi yaklaşımları, öğrencinin aktif olduğu, yaparak ve yaşayarak öğrendiği; yaratıcı potansiyeli ortaya çıkaran etkinlikler ve oyunlardan oluşan bir öğrenme sürecidir. Bu eğitim yaklaşımları kemikleşmiş bazı kalıpları kırarak bireyin kimi nedenlerden dolayı içinde sakladığı yaratıcı yetenekleri keşfetmesini sağlamaktadır. Birey yarattıkça kendisine güveni artmakta ve böylelikle dış dünya ile daha sağlıklı ve dengeli iletişim kurmaktadır (Gürgen, 2006:83).

Yaratıcı Müzik Yeteneği

Yaratıcı müziksel yetenek, daha çok "besteci" ve "doğaççı" tiplerde kendini belli eder. Yaratıcı müziksel yeteneği ağır basanlar, müzik dinlemekten ve müzik yapmaktan çok, müzik yaratmayı tercih ederler. Bu tipler, müzik dinlemek ve müzik yapmakla birlikte, bunlara, daha iyi yaratmak, daha iyi bireşimlere varmak için çözümleyici gözle bakarlar (Uçan 1994:17).

Seçkin müzik ürünlerinin yaratılması için çalışılacak alanın özelliklerinin kavranması ile bilgi ve teknik açıdan problemlerinin aşılması gerekmektedir. Böyle bir düzeyin oluşturulması için ise müzik eğitiminin belirli aşamalarının sistematik bir eğitim süreci içerisinde yaşanmasının gerekliliği söz konusudur. Yaratıcılığın bu yönü beste yapmayla ilgilidir.

Yaratıcılık boyutunun en etkin çalışmalarından birini bestecilik oluşturmaktadır. Bestelemeye de yaratıcının yetenekleri, bilgi düzeyi ve birikimleri beste kalitesi bakımından temel unsurlardandır.

Besteci, başkasıyla paylaşacağı duygu, düşünce, izlenim ve tasarımlarını anlatmak için seçtiği ya da oluşturduğu sesleri belli bir güzellik anlayışına göre belli bir yöntemle birleştirerek estetik bir bütün haline getiren kişidir.

Besteleme, sesleri belli bir güzellik anlayışına göre, belli bir amaç ve yöntemle ardı ardına ya da üst üste bir araya getirip işleyerek bir bütün oluşturma sürecidir. Bu süreç, tüm yönleriyle yeni ve özgün bir bütün oluşturmadan, daha az ya da belirli bir yönüyle yeni ve özgün bir bütün oluşturmaya doğru değişen özellikler gösterir. Çeşitleme, eşikleme, çalgılama, orkestralama, korolama, uyarılama, düzenleme vb. birer besteleme biçimidir.(Uçan 1994:10)

Bestecilerimizin çalışmalarında kendi ulusal değerlerimizi taşıyan ve müzik eğitimi besleyici özelliği bulunan yaratıları ortaya çıkararak, eğitim müziğine katkı sağlamalarını öncelikle önemsemeleri gerekmektedir. Kendi müzik yapımızı ve eğitimimizin gereksinimlerini göz önünde bulundurarak, özellikli ve yararlı içerikte yaratıcı çalışmalarını gerçekleştirmek, ülkemizin yetiştirdiği bestecilerimizin (bağdarlarımızın) daha nitelikli yapacağı ve daha verimli sonuçlara ulaşacağı ürünler olarak değerlendirilebilir

Müzikte besteci, çoğu zaman tamamen bağımsız bir ortamda istediğini istediği şekilde notaya dökerek, anlatmaya çalıştığı sanatsal düşünceyi müziğe dönüştürebilir. Dolayısıyla, yaratıcılığında bağımlı olduğu sınırlandığı bir etken yoktur. Bu sebeple besteciler asıl sanat eserinin yaratıcı dahileri olarak görülmektedirler. Öte yandan icracı; bestecinin yazmış olduğu notaları icra ederek bestecinin yazdıklarını dinleyiciye aktaranlar olarak görülmektedir. Ancak, yorumcu önce bestecinin anlatmak istediğini algılayıp, daha sonra dinleyiciye aktarmada, her şeyi olumlu veya olumsuz şekilde yönlendirecek öneme sahiptir. Çünkü müzikte eserin yaratıcısı; edebiyat, resim, heykel vs. sanatlarda olduğu gibi esere son halini vererek sanatsevere direkt olarak sunma şansına sahip değildir. Sanat eserinin dinleyiciye ulaşmasındaki köprü görevini üstlenen icracı, eseri yorumlayarak sunmaktadır. İşte bu noktada, icracının yorum yeteneği onun yaratıcılığının yansımasıdır (Batıbay, 2011:969).

SONUÇ

Müzik eğitiminde başarı sağlanması açısından, eğitim ve öğretimin her aşamasında bireyin yaratıcı yönünü geliştirmeye yönelik uygulamaların hedeflenmesi benimsenmelidir. Müziksel yaratıcılığın kalıtsal özelliklerin yanı sıra, alınan doğru eğitimle ve müzikal birikimlerle belirginleşeceği ve üretime dönüşeceği vurgulanabilir. Genel müzik eğitimi içerisinde, bireyi bilişsel açıdan geliştiren unsurların, yaratıcılık bağlamında değerlendirilmesi ve bireylere kazandırılması oldukça önemlidir. Fakat, bestecilik alanında eğitim olarak

uzmanlaşan ve birikimlerini yeni müzik yapıtları oluşturacak kapasiteye getiren kişilerin müzik eğitimi dağarına katkı yapması konumuzun temel noktalarındandır.

İyi bir eğitimden geçerek yetişen bestecilerin, eğitimi destekler nitelikte yapıtlar üretmelerinin yanı sıra, kendi birikimleri, tecrübeleri ve kapasiteleri oranında daha üst düzeyde müzik yaratıları üretmeleri de oldukça önemli ve gereklidir. Müzik eğitimine yönelenlerin ve müzik eğitiminde uzmanlaşmaya çalışanların yeni ve kaliteli her tür müzik eserini ve onların seslendirilişlerini yakından takip ettikleri düşünülebilir. İyi bestelerin iyi icracılarca seslendirilmeleri, izleyenleri ve dinleyenleri etkileyebilir. Bu etkileşimin ve paylaşımın artması, başka yeni ürünlerin de üretilmesinin gerekliliğini ortaya çıkaracaktır. Bu yolla, hem müzik yaratıcıları teşvik edilecek, hem de mevcut olan bireysel ve toplu icracılar desteklenmiş olacak, ayrıca müzik eğitimine de doğrudan ya da dolaylı biçimde katkı sağlanacaktır.

Müzik yaratıcısı olmak ve yaratıcı yeteneği tespit etmek, onu geliştirmek ve değerlendirmek, müzik eğitiminin temel amaçları arasında yer alırken, aldığı müzik eğitimiyle bir noktaya ulaşan müzik yaratıcıları da öncelikle müzik eğitime yönelik üretimler yapmayı hedeflemeli ve yaratıcı yeteneklerini ve ürettiklerini hizmete dönüştürmelidirler.

Müzik eğitime katkıda bulunacak yeni bestecilerin ve düzenlemecilerin gerekliliği düşünülerek, eğitimci yanı yüksek olan müzik yaratıcılarının iyi öğrenciler yetiştirmeleri ve onları müzik ve müzik eğitimi camiasına kazandırmaları hedeflenmelidir.

Çağdaş bir anlayışla, kaynağını kendi müziklerimizden alan, evrensel müzik verilerinden yararlanan ulusal ve evrensel geçerlilikte, çağdaş Türk müziği eserlerinin yaratılmasının sağlanması, yaratıcılığın teşvik edilmesi ve bu konuya hız kazandırılması; müzik eğitimimizin geleceği açısından önemlidir. Beste çalışmalarının yanı sıra yaratıcı yönü bulunan birikimli insanlarımızın müzik eğitimine yönelik bireysel çalgı ve ses ile toplu çalgı ve ses alanlarında ya da karma nitelikte eğitim metotları oluşturmaları önemsenmeli, bu konu özendirici ve destekleyici boyutta değerlendirilmelidir. Ayrıca, çeşitli müzik düzenlemelerine yönelik yeni ve özgün çalışmalar, eğitimciler ve besteciler tarafından yapılmalıdır. Bu konuda var olan ve eğitimsel değer taşıyan ulusal ve uluslararası özellikte yaratılardan yararlanılması hedeflenebilir. Yapılan beste ve düzenlemeler ile oluşturulan metotların, nitelikleri de göz önünde bulundurularak kullanıma geçirilmesi ve eğitim müziğine katkı sağlanması amaçlanmalıdır.

ÖNERİLER

- Müzik eğitiminin her aşamasında, bireylerin yaratıcı yeteneklerinin ortaya çıkartılması hedeflenmelidir.
- Yaratıcı yeteneği fark edilen müzik öğrencilerinin, müzik yaratıcılığı alanında uzmanlaşmasına destek olunmalı, ortam sağlanmalıdır.
- Bestecilerin müzik eğitiminde kullanılacak yeni yapıtlar üretmeleri sağlanmalıdır.
- Oldukça zor bir eğitimden geçerek yetişen bestecilerin, üretkenliğini ve verimliliğini arttırmak açısından istihdamları önemsenmelidir.
- Besteci yanı olan müzik eğitimcileri, yeni müzik yapıtları bestelemeli ve bunları eğitim dağarına kazandırılmalıdırlar.
- Mesleki müzik eğitimi yapılan okullarda, bestecilik eğitimi önemsenmeli ve buradan yetişenlere, değişik alanlarda müzik yapıtları üretmeleri teşvik edilmelidir.
- Deneyimli bestecilere, devlet desteğiyle eğitime katkı yapabilecek ısmarlama besteler yaptırılmalıdır ve bu besteler kaliteli icralarla topluma ulaştırılmalıdır.
- Yeni bestecilerin yetiştirilmesi bakımından, mesleki müzik eğitimi veren okullarda, bestecilik eğitimi önemsenmelidir. Gerekli koşullar sağlandıktan sonra, konservatuvarlarda, besteciliği destekleyen kompozisyon bölümleri açılmalı ve öğretime sunulmalıdır.
- Müzik eğitime yeni yapıtlar kazandırmak amacıyla, çeşitli kategorilerde periyodik olarak beste yarışmaları düzenlenmelidir.
- Genç ve yetenekli besteciler teşvik edilerek, beste yarışmalarına katılmaları sağlanmalıdır.
- Besteciler tarafından, okul şarkı dağarına katkı yapacak yeni yapıtlar üretilmelidir. Üretilen yapıtlar seslendirilmeli, çoğaltılmalı ve müzik eğitimi kurumlarına ulaştırılarak, eğitimde yararlanılmalıdır.

- Ses ve çalgıya yönelik yeni yapıtların hızla üretilmesinin arttırılması hedeflenerek, profesyonel ortamlarda seslendirilmesi sağlanmalı, besteciler, maddi ve manevi yönden takdir edilmeli ve teşvik oluşturulmalıdır.
- Müzik eğitimi ortamlarında öğrencilerine yaratıcılığı önemseyen ve bu yönde aktarım yapabilen, alanında yetkin ve yeterli müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Not: Bu çalışma 07-09 Kasım 2012 tarihlerinde Antalya'da 16 Ülkenin katılımıyla düzenlenen "World Conference on Educational and Instructional Studies - WCEIS-2012"da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Aldemir, T. (1988). "20. yüzyıl biçim anlayışı ve besteleme tekniklerinin müziğe kazandırdığı yeni anlatım boyutları",1. Müzik Kongresi Bildiriler, Ankara: Evren Ofset.

Akın, C. (1988). Çocuklar ve Gençler İçin Yazılacak Eğitici Müzik İhtiyacı. 1. Müzik Kongresi Bildiriler. Ankara: Evren Ofset.

Alaylıoğlu R. ve Oğuzkan F. (1968). Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü. İstanbul.

Aral N., Akyol, A. ve Sığırtmaç, A. (2006) "Beş-Altı Yaş Grubundaki Çocukların Yaratıcılıkları Üzerinde Orff Öğretisine Dayalı Müzik Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.e-sosder.com, ISSN:1304-0278, Kış cilt.5 sayı.15,s.1-9)

Arık, A. (1990). Yaratıcılık. Ankara: Metropol Matbaası.

Aslan, E. , Aktan, E., ve Kamaraj, I. (1997) Anaokulu Eğitiminin Yaratıcılık ve Yaratıcı Problem-Çözme Becerisi Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı 9. Cilt 9 sf 37-48. İstanbul

Atkıncı, H. (2001), "ilköğretim Birinci Kademe Eğitim Programlarının Yaratıcı Düşünmenin Gelişimine Etkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Batıbay, D. (2011). Piyano Eğitiminde Yaratıcı Ve Analitik Yaklaşımlar. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey, s.968-971

Bilen, S. (1995). İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Güdüsel Süreçler Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çağatay, Aral N.(1992) "Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ortaokul Son Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin Yaratıcılıkları İle İlgili Alanlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Davaslıgil, Ü.(1989). "Yaratıcılık ve Oyun", Eğitim ve Bilim, sayı 13.

Dirim, A. (2001). Okulöncesi Eğitiminde Yaratıcı Drama. İstanbul:Esin Yayınevi.

Erdoğan, M.Y. (2006) Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. Eğitim Fakültesi Dergisi 7(12) 61-79

Erol, M.(2004). "Çocuk Gelişiminde Müziğin Önemi", Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Ertürk S. (1972). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.

Freud, S. (2001). Sanat ve Sanatçılar Üzerine. 3. Baskı. (Çev. Kamuran Şipal) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Galamian, I.(2002). "Teknik ve Yorum", Çeviren: Hazar Alapınar, Orkestra Dergisi, Sayı: 337. İstanbul.

Gartenhaus, A.R. (2000). Yaratıcı düşünme ve müzeler. (çev: R. Mergenci ve B. Onur).Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Gander, M. J.&Gardiner, H.W. (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Çevirenler: A.Dönmez ve ark.). İmge Kitap evi İstanbul.

Graham, D. (1998). “ Teaching for Creativity in Music Performance”, Music Educators Journal, Vol:84, Sayı:5, Reston: The National Association for Music Education, [24-28]

Gürgen, E. T. (2006). Müzik eğitiminde yaratıcılığı geliştiren yöntem ve yaklaşımlar. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Güz 12(7), 81- 93.

Hildebrand, V.(1991). “Young children's care and education”, Creative teaching and management,Early Child Development and Care, s.63-71.

Kaplan, A. (2005). Kültürel Müzikoloji. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Kara A. (2007). Okul Öncesi Dönemde 5-6 Yas Grubu Çocukların Yaratıcılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya

Karşal, E.(2008). “Okul Öncesi Dönemde Müziğin Çocuğun Bilişsel Gelişimine Etkisi”, Orkestra Dergisi, Sayı: 395, İstanbul .

May, R. (1987).Yaratma Cesareti. Türkçesi: A. Oysal, İstanbul: Metis Yayınları.

Mayosky,M.(1995). Creative activies for young children. New York: Delmar Publishers Inc.

Özmenteş, S.(2005). “Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 9, s.89–98, Malatya.

Plummeridge, C. (1980). Creativity and Music Education –The Need For Further Clarification. Psychology of Music. 8(1) 34-40

Rein, R. P. & Rein, R. (2000). Çocuğunuzun Beceri ve Yeteneklerini Nasıl Geliştirebilirsiniz? (Çev. : S. Göktan). Ya-pa Yayınları, İstanbul.

Samurçay, N. (1983)“Okul Öncesi Eğitime Toplu Bir Bakış”, Okul Öncesi ve Sorunları, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Bilim Dizisi, Ankara.

San, İ. (1979). “Sanatsal Yaratma”, Çocukta Yaratıcılık (İkinci Baskı), Ankara:Türkiye İş Bankası Yayınları.

Sungur, N. (1992), Yaratıcı Düşünce. İstanbul: Özgür Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu (2005). Türkçe sözlük (10. Baskı). Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uçan, A.(1994). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uslu, M. (2009a). “Müzik Eğitiminin Kişilik ve Sosyal Gelişme Açısından Değerlendirilmesi” 38. ICANAS’ Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara.

Uslu, M. (2009b)Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Türkiye’de Müzik Eğitimi Üzerine Bir Çalışma, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Uslu, M. (2007). Türkiye’de Müzik Eğitimi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, R. (2002). Yaratıcılık ve yenilik (3.baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Wolfe, E.W., Linden, K.W. (1991). Investigation of the Relationship Between Intrinsic Motivation and Musical Creativity. (ERIC Document Reproduction Service No. ED351370)